

KVINFO

KØN·VIDEN

INFORMATION

FORSKNING

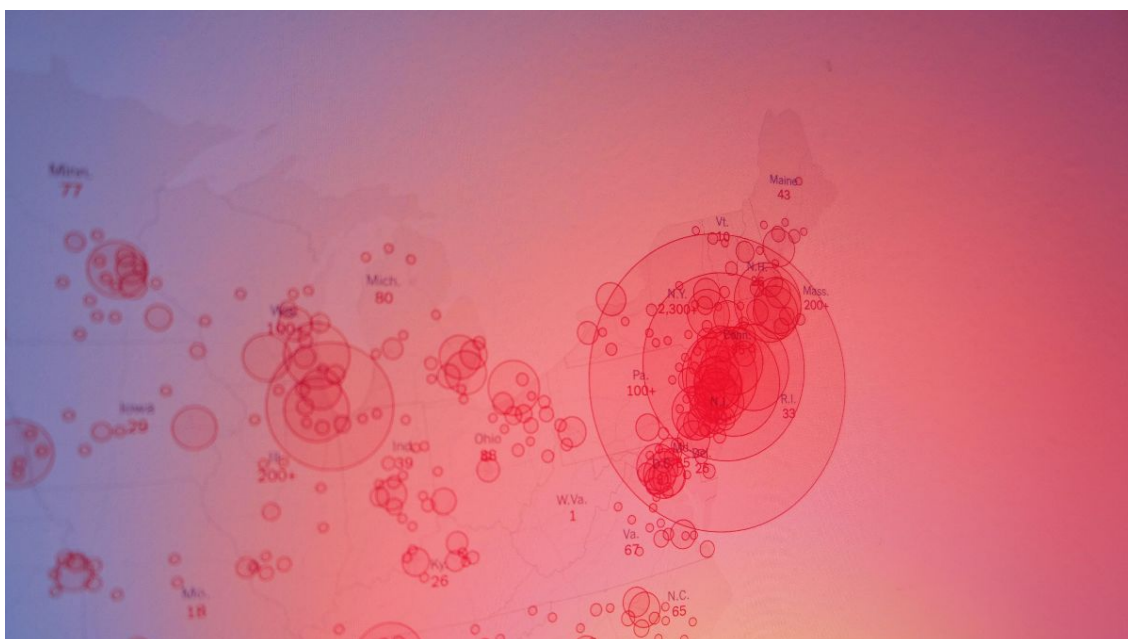
KVINFO, nyhedsbrev 29. april 2020

Kære læser

Det er ved at være lidt tid siden, du har hørt fra os i dette nyhedsbrevsformat. Men nu er vi tilbage. Veloplagte med særligt fokus på coronavirus og køn.

Fremover vil du finde os i din indbakke hver anden måned, hvor vi bringer perspektiver for ligestilling og køn ved aktuelle emner i Danmark såvel som globalt.

Vi glæder os. Så lad os komme i gang.

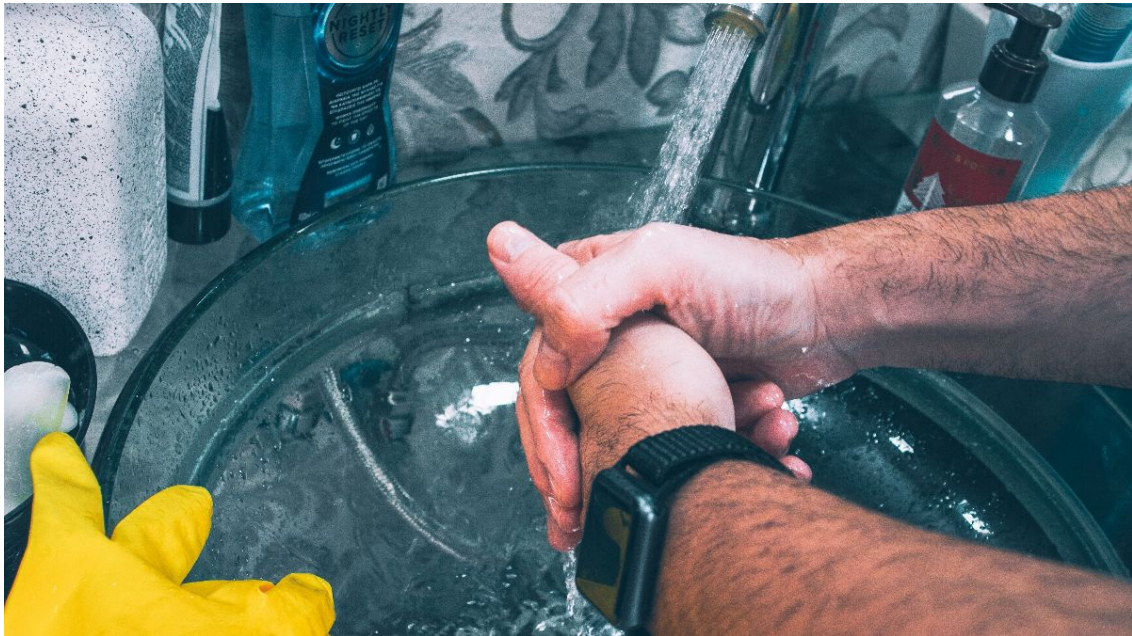

Skelner en virus mellem køn? Ja, corona gør

Fra USA og Kina til Saudi Arabien og Danmark tegner sig et klart billede: Når først en person udvikler alvorlige tegn på COVID-19, er mænd mest udsatte for at blive alvorligt syge og dø. Samtidig tyder erfaringerne på, at flest kvinder smittes.

Dermed understreger coronaepidemien, at køn spiller en central rolle for vores overlevelse og sundhed. Og det er ikke kun i det endegyldige spørgsmål om liv og død, at pandemien rammer køn forskelligt. Mennesker af forskelligt køn mærker konsekvenserne af den medfølgende krise på deres krop, økonomi og rettigheder forskelligt.

I tre artikler og tre noter undersøger vi nedenfor nogle af de mest fremtrædende tendenser og beskriver, hvordan *engendered* tænkning og analyse spiller en rolle i arbejdet med at håndtere coronavirus-pandemien.

Flest mænd dør: Et spørgsmål om livsstil og gener

Billedet står forholdsvis klart: COVID-19 slår flere mænd end kvinder ihjel. Forskere verden over leder efter forklaringer i tidligere undersøgelser, ved håndvasken, i tobaksforretningen og i vores gener.

Mens Italiens hospitalsvæsen blev tvunget i knæ af landets stejle smittekurve, tegnede et uens billede sig mellem mandlige og kvindelige patienter: Mændene var i overtal blandt de, som døde med COVID-19.

Ifølge organisationen Global Health 50/50, der indsamler data fra staters officielle registre, er hele 71 procent af de døde i Italien mænd. Samme tendens viser sig i for eksempel Tyskland, hvor mænd udgør 62 procent af de døde i Tyskland. I Kina, som først trådte ind i epidemiens verden, er 2,8 procent af alle smittede mænd er døde af COVID-19, mens dette gælder for 1,7 procent af smittede kvinder. Altså en forskel på 65 procent de to køn imellem.

I Danmark er tendensen den samme om end mindre hårdtslående. Mænd udgør 59 procent af de i alt 422 døde danskere ifølge Statens Serum Instituts Overvågningsrapport fra den 26. april 2020.

Det anerkendte lægevidenskabelige tidsskrift The Lancet betegner indsamling og analyse af *engendered* sygsomsdata som central for kortlægning af, hvordan virussen rammer, sådan at vi bedre kan komme den til livs og i forkøbet.

”At adressere mænd og kvinders sundhed med en forståelse for forskellige behov og risici hjælper samfund til at komme sig og være modstandsdygtige ved fremtidige menneskelige tragedier,” skriver The Lancet.

Virus skelner mellem køn

Coronavirussens unge alder taget i betragtning, kan forskerne endnu ikke sætter fingeren på, hvad denne forskel skyldes. Men tidligere studier af andre virussygdomme kan sandsynligvis rydde en del af vejen til at forstå, hvad der mon er på spil.

Et studie af SARS-udbruddet i 2003 giver en indikation af, at ikke blot coronavirus men virus generelt skelner mellem mænd og kvinder. Ved SARS-virussen blev omtrent lige mange mænd og kvinder smittet, men som ved coronavirus var dødeligheden markant højere blandt mænd. I Hongkong døde 22 procent af de smittede mænd, men kun 13 procent af de smittede kvinder.

Forskere har også tidligere vist, at mænd også dør oftere af andre sygdomme. Sønner, brødre og fætre er eksempelvis [1,5 gange mere tilbøjelige til at dø af tuberkulose](#) og har dobbelt så stor risiko for at udvikle den kroniske sygdom og kræftform Hodgkins lymfom som følge af en virusinfektion ved navn Epstein-Barr.

Holder sig fra lægen og håndsæben

Adskillige undersøgelser har i en årrække vist, at mænd oftere bliver alvorligt syge i forhold kvinder. Det er også kendt stof blandt sundhedsprofessionelle på dansk grund, hvor blandt andet Forum for mænds sundhed har vist, at en årsag er, at mænd tøver med at gå til læge og derfor ikke når at forebygge eller blive behandlet tidligt i et sygdomsforløb.

Amerikanske undersøgelser viser det samme og peger samtidig på specifikke faktorer, som kan øge udsathed for at få en virus som netop corona: mænd er ikke blot mindre

tilbøjelige til at søge læge og mere tilbøjelige til at trække på skyldrene, når de får gode råd om folkesundhed. De er også mindre tilbøjelige til at vaske hænder og mindre tilbøjelige til at bruge sæbe, når de gør det.

Data viser da også, at langt de fleste, der dør med COVID-19, typisk også har andre sygdomme. Eksempelvis viser data fra det Statens Seruminstitut, at flertallet af døde med COVID-19 i Danmark inden for de seneste fem år har været indlagt med andre diagnoser som kræft, diabetes eller kroniske lungesygdomme.

Cigaretter og vandpiber

Corona er kendt for at angribe luftvejene, og foreløbig tyder statistikken på, at rygning har signifikant betydning for mænds overlevelse. Det peger blandt andet et studie fra Kina på. I Kina ryger hver anden mand, mens det kun gælder to procent af kvinderne.

Samme tendens har været fremhævet i Saudi Arabien, hvor vandpiber tilskrives dødsfald såvel som smittespredning, fordi de går fra mund til mund.

Men selv om mænd generelt ryger mere end kvinder verden over, er forskellen ikke lige så markant i andre lande som i Kina. I Italien ryger 28 procent af alle mænd, mens det gælder 19 procent kvinder. I Danmark viser tal fra 2018, at kvinder og mænd lige ofte tænder en cigaret.

Gener frem for livsstil

Det får nogle forskere til at tvivle på rygningens afgørende betydning.

”Jeg tror ikke, rygning er den afgørende faktor,” siger Sabra Klein, professor ved Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health til avisen The Guardian.

”Det får mig til at tænke, at der må være noget universelt, der bidrager til denne tendens.”

Ligesom flere andre forskere og læger inden for feltet hælder hun til at finde svar i vores genetik. I den sammenhæng er den canadiske forsker og læge Sharon Moalem gået så langt som til at sige, at det er et faktum, at når det kommer til overlevelse, er mænd det svageste køn, som han eksempelvis skriver i New York Times som modsvar til de mange livsstilsforklaringer på, hvorfor flere mænd end kvinder dør ved en pandemi som COVID-19.

Østrogen og X-kromosomer beskytter bedre

Studier viser, at mænd og kvinders kroppe bekæmper infektioner forskelligt. For eksempel har kvinder en stærkere såkaldt immunrespons, altså et stærkere immunforsvar mod fremmedlegemer som for eksempel en virus. Kvinders kroppe slår simpelthen hårdere ned på sygdom. Forklaringen skal ifølge nogle forskere findes i, at kvinder har to X-kromosomer, hvor manden har et Y- og X-kromosom. Det stærke ved X-kromosomet i

sammenhæng med en virus er, at det indeholder flere gener, som relaterer sig til immunsystemet og slår fra sig mod virus.

Derudover kan kvinders høje produktion af hormonet østrogen både takkes for brede hofter, bryster og et mere effektivt immunforvar end hormonet testosteron, som typisk er højest hos mænd og eksempelvis giver større muskelmasse.

Forsøg med mus har ligefrem vist, at det mandlige hormon testosteron har tendens til at dæmpe immunforsvarets respons, hvorimod østrogen øger antallet af immunceller og intensiteten af deres respons.

Uganda charges 20 LGBT+ people with risking spread of coronavirus

Alice McCool

Thomson Reuters Foundation

Kampala, Uganda / Wed, April 1, 2020 / 05:05 am

LGBTQIA+-personer risikerer helbred og arrestationer

LGBTQIA+-personer oplever helt særlige konsekvenser af pandemien, der kan relateres direkte til deres kønsidentitet og seksualitet.

Flere hundrede amerikanske LGBTQIA+-organisationer har i fællesskab udpeget tre grunde til, at LGBTQIA+-personer er særligt udsatte ved en pandemi som coronavirussen, især når det kommer til adgang til lægehjælp og behandling i sundhedsvæsenet.

For det første fremhæver de, at mængden af rygere i LGBTQIA+-miljøet er dobbelt så stor som i hele befolkningen, hvilket muligvis kan give dem alvorligere komplikationer, hvis de bliver smittet. For det andet er antallet af personer med HIV og kræft højt i LGBTQIA+-miljøet. Mange vil således på grund af deres eksisterende sygdomme vil være mere

udsatte, hvis de bliver smittet. Og som den tredje grund fremhæves det, at personer, som identificerer sig som LGBTQIA+, ofte er mere tilbageholdende med at søge hjælp i sundhedsvæsenet, fordi de har haft dårlige og stigmatiserende oplevelser ved lægen, på hospitaler eller lignende.

To nylige studier udarbejdet i forbindelse med COVID-19-udbruddet fastlår derudover, at coronavirussen vil have en særlig social slagside for LGBTQIA+personer.

”LGBTQIA-unge har vist sig at have en betydelig øget risiko for depression, angst, stofmisbrug og selvmordstanker. Disse risici er endnu mere udtalt blandt unge, der er transkønne eller ikke-binære LGBTQIA-unge kan således være særligt sårbare over for negative psykiske sundhedsmæssige virkninger forbundet med COVID-19-pandemien,” skriver organisationen The Trevor Project, som står bag den ene af undersøgelserne.

Derfor gør The Trevor Project en indsats netop nu for at understrege overfor især unge LGBTQIA+personer, at det at holde afstand til andre ikke er lig med, at man skal isolere sig.

Derudover opfordrer forfatterne bag studiet regeringer og politikere til aktivt at tale LGBTQIA+personers sag, da netop denne befolkningsgruppe ofte oplever yderligere stigmatisering ved epidemier og pandemier – hvor HIV er det klareste eksempel, fordi det ramte homoseksuelle mænd særligt hårdt.

Anledning til at slå ned på LGBTQIA+-personer

Mens både sociale konsekvenser og sygdomsforløbets alvorlighed kan true LGBTQIA+personer, er der intet, der indikerer, at denne gruppe af mennesker er i større risiko for at blive smittet end andre.

Til gengæld er der allerede flere eksempler på, at regeringer, som i forvejen arbejder imod LGBTQIA+personers rettigheder, bruger coronavirussen som en anledning til slå ned på minoriteten.

Et eksempel er i Uganda, hvor 20 LGBTQIA+personer er blevet anholdt og anklaget for at risikere at sprede virussen ved at bryde forbuddet mod at forsamles mere end først ti og nu kun fem personer og på grund af skødesløs adfærd.

Ifølge det ugandiske politi brød de tyve personer reglerne for samvær under coronavirus, da de blev anholdt på et krisecenter, hvor de opholdt sig. Ugandiske og internationale organisationer hævder stik modsat, at de ugandiske myndigheder udnytter restriktionerne til at stramme grebet om LGBTQIA+personers tilværelse, da andre forsamlinger ikke blev arresteret.

Forbud mod kønsskifte

Samme billede tegner sig i Ungarn, hvor regeringen i ly af corona-udviklingen har fremlagt et forslag om at forbyde kønsskifte i officielle dokumenter.

I Polen såvel som i Tunesien og England rapporterer LGBTQIA+organisationer om, at coronavirussen presser deres medlemmer til at flytte tilbage til deres familier, som ikke accepterer deres kønsidentitet eller seksualitet. Der fører til isolation, vold og mobning.

"Jeg vil sige, at der er en enorm gruppe i vores samfund, der er mere bange for deres nuværende hjemme- og arbejdssituation end for selve virussen," siger Julia Maciocha, formand for Volunteers of Equality Foundation, der arrangerer Warszawas årlige ligestillingspride, til magasinet TIME.

Ligesom festivaller og andre store begivenheder er aflyst verden over denne sommer, er de prides det også, der normalt markerer og fejrer LGBTQIA+personers eksistens og rettigheder. Flere organisationer arbejder dog netop nu på at lave en online version af den kendte gadeparade, kaldet Global Pride, som deltagere kan være med i, uanset hvor i verden de er.

"Global Pride vil kunne give andre det smukke øjeblik af at føle: 'Jeg er ikke alene, jeg er elsket, og jeg er med i et fællesskab'," siger Matthew Van As, der normalt arrangerer pride i Cape Town, Sydafrika, til TIME.

**Omsorgsarbejde: Farvel altruisme, goddag
værdisættelse**

Covid-19-pandemien har allerede gjort omsorgs- og plejepersonale til helte i den brede offentlighed. Spørgsmålet er, om det baner vejen for lønfremgang.

Englændere og italienere klapper af dem på altanerne, den danske dronning hylder dem i en direkte tale til folket, og billeder af personer med ansigter mærket af sikkerhedsudstyr går viralt på internettet: sundhedspersonale og omsorgspersoner, bliver hyldet som helte i arbejdet mod coronavirus.

Mens klapsalver formentlig varmer disse 'varme hænder', er spørgsmålet stadig uafklaret, om den nye heltedyrkelse vil omsætte sig til mere håndgribelig anerkendelse med eksempelvis lønninger, der afspejler indsatsen?

Sådan har det ikke været hidtil, påpeger blandt andet et studie fra IntraHealth International, Nursing Now og Johnson & Johnson fra.

Altruisme med lav faglighed

Studiet er baseret på en undersøgelse af 2.537 sygeplejersker fra 117 lande, og det viser, at på trods af den kritiske rolle, sygeplejersker udfylder, opfattes de som nogle, der udfører opgaver, som ikke kræver faglig dygtighed. Samtidig er opfattelsen af sygeplejersker, at de er drevet af altruistiske og omsorgsfulde principper og ikke ud fra ønsker om for eksempel at lede, levere og dygtiggøre sig.

Desuden viser studiet, at selv om kvinder udgør størstedelen af sygeplejerspersonale over hele verden, er faget udstyret med et glasloft, der favoriserer mænd til forfremmelse og lederstillinger.

Varme hænder skaber ikke værdi

Resultaterne taler ind i, at sygepleje som erhverv er kønsbestemt som et 'kvindefag', som går ud på at yde pleje, fremfor at få en høj løn eller gøre karriere.

Dette viser sig også ved, at der samlet set er en gennemsnitlig lønforskel mellem køn på omkring 28 procent i sundhedsarbejdsstyrken. Det viser et studie fra 2019, der undersøger tilstandene i 104 lande, som er foretaget af FN's verdenssundhedsorganisation, WHO. Samme studie viser, at efter udligning i forhold til lederansvar og arbejdstid forbliver løngabet på 11 procent.

Dette har projektleder og skribent Katrine Arnfred også fremhævet i en dansk kontekst. Ved coronavirussens indtog i Danmark har hun sat fokus på emnet i flere danske medier, blandt andet avisen Politiken:

"I et kapitalistisk samfund med fokus på profit er der ikke blik for omsorgsarbejde. Varme

hænder viser ikke deres værdi på markedsøkonomiens kurver. Usynliggørelsen af omsorgsarbejdet har også dybe historiske rødder og bunden i alliancen mellem kapitalismen og patriarkatet og ikke mindst i patriarkatets århundreder gamle evne til at nedvurdere og usynliggøre kvinder,” skriver hun.

Kontant belønning ved OK2021

Om det ændrer sig med inspiration i coronakrisen er foreløbig for tidligt at spørge om. Astrid Elkjær Sørensen, ph.d. i historie og ekspert i ligeløn og omsorgsarbejde, ser mindst to mulige udkommer, når der til næste år skal forhandles overenskomst for det offentlige område. Det fortalte hun på et webinar hos KVINFO i slutningen af april.

I det som til den tid muligvis er slipstrømmen efter pandemien, kan pleje- og omsorgspersonale komme til at stå i en stærk position på grund af deres indsats nu, men de kan muligvis ikke omsætte den i bedre løn, fordi statens budget vil være presset, netop på grund af pandemien.

På den anden side kommer sundhedsvæsnets efter al sandsynlighed til at bære på en behandlingspukkel mindst et år frem i tiden. Det kan betyde, at de statslige overenskomstforhandlere er åbne for plejepersonalets krav for at forhindre strejke og yderligere pukkeldannelse.

Nedprioritering er en trussel mod beredskab

Ifølge Megan O'Donnell, der er analytiker ved det amerikanske Center for Global Development, er den udbredte opfattelse af omsorgsarbejde som mindre værd med til at skade selve sundhedsvæsnets.

”Underinvestering kan forhindre sundhedssystemer i at være rustede og klar, når krisetider rammer,” skriver hun i et blogindlæg.

Til dette bringer det engelske medie The Independent en historie om, at meget beskyttelsesudstyr i det offentlige, engelske sundhedssystem er designet efter mænds proportioner og dermed er for stort og ikke passer til kvinder, der ellers udgør 75 procent af de ansatte.

Problemet er altså ikke blot, at kvinder ikke aflønnes efter indsats, argumenterer analytikeren. Problemet er også, at der på globalt plan mangler hænder og remedier i sundhedssektoren og uden den fornødne økonomiske støtte tilpasset kvinders position, kommer der til at mangle sygeplejersker og andet sundhedspersonale. Dels fordi der i forvejen var få til at løfte efterspørgslen globalt, og dels fordi de bliver smittede og dermed ikke kan arbejde, eller fordi kvinder i mange tilfælde må tage en stor del af arbejdet hjemme, når samfundet lukker ned, som de også har gjort ved coronavirus-pandemien.

Arbejdsdeling i hjemmet: Tager du børnene?

Mens nogle stater benytter Covid-19-pandemien som en anledning til at stramme for eksempel abortlovgivning, bruger andre den som anledning til at ryste op i ellers fastlåste opgavefordelinger i hjemmet.

Studier viser, at i familier med flere forældre, er det stadig oftest moren, der tager den største tørn med madlavning, rengøring, lektielæsning og børnepasning, også i Danmark. I en situation som den nuværende, hvor mange arbejder hjemme, udfordrer det naturligt nok kvinders mulighed for at udføre og i sidste ende måske endda beholde deres job.

Det er organisationer verden over opmærksomme på. I Marokko har det fået organisationerne FLDF og LDDF-Injad til at gribe muligheden for at opfordre mænd til at tage del i husarbejdet, når nu de kan. [Det har eksempelvis udmøntet sig i en kampagne på Facebook.](#)

Karantæne og bekymringer nærer partnervold

Partnervold synes at være på dramatisk stigning under coronapandemien. Allerede i de første uger meldte krisecentre i Danmark og stort set hele verden om kraftig stigning i antallet af henvendelser fra især kvinder.

De foreløbige tal bekræfter den tidlige bekymring. I Frankrig er vold i hjemmet steget med 30 procent siden udgangsforbuddet trådte i kraft den 17. marts. I Brasilien mener man, at vold i hjemmet er steget med 40 til 50 procent, mens de tidligste meldinger fra Kina lød på en tredobling af antallet af henvendelser til krisecentre, efter at myndighederne indførte karantæne.

Det er kendt stof for praktikere og eksperter, at vold i nære relationer øges, når familier er

tvunget sammen. Tendensen er kendt fra højtider som jul, ramadan og sommerferier.

Hvis samfund, familier og personer samtidig er i eller på vej i krise, forstærkes mønstret. Ifølge FN's Verdenssundhedsorganisation, WHO, gælder det især i forhold, der i forvejen er voldelige. Men vold kan også opstå uanfægtet af tidligere forhold, især hvis det er under en særligt stressende, økonomisk hård eller arbejdsløs periode.

Forskning i andre pressede situationer peger da også i retning af, at omfanget af vold i nære relationer stiger i overensstemmelse med bekymring og fx en firing. Det viser blandt andet amerikansk forskning i situationen under finanskrisen. Da var amerikanerne naturligvis ikke i karantæne, men bekymringerne var også dengang præget af den dårlige situation for beskæftigelse og økonomi.

Køn og corona: Tilbageslag eller fremskridt for ligestilling?

Covid-19 diskriminerer ikke, men sygdommen påvirker forskellige grupper af mennesker forskelligt. Derfor spurgte KVINFO den 28. april, om pandemien er godt eller skidt nyt for ligestilling. Det skete ved et webinar, som diskuterede sundhed, omsorgsarbejde og vold i nære relationer.

Du kan se eller gense webinarret [ved at klikke her](#).

Vil du vide (endnu) mere om sammenhængen mellem køn og coronapandemien, så læs artiklen [Kan en virus skelne mellem køn? Ja, det gør coronavirus](#), som netop er offentliggjort på KVINFO's hjemmeside.

Det var alt for i dag. Så er der bare at sige: tak for at læse med. Vi vender stærkt tilbage en gang til inden sommerferien.

KVINFO
KØN·VIDEN
INFORMATION
FORSKNING

Du modtager vores nyhedsbrev, fordi du tidligere har skrevet dig op til det.

Kontakt - kommunikation og presse:

+45 50 76 33 82

mai.rasmussen@kvinfo.dk

Andre forespørgsler:

kvinfo@kvinfo.dk

Du kan [tilmelde dig KVINFO's nyhedsbrev her](#) og [afmelde det her](#).

This email was sent to <<E-mail>>

[why did I get this?](#) [unsubscribe from this list](#) [update subscription preferences](#)

KVINFO · Christians Brygge 3 · København K 1219 · Denmark